

Stereotipi u animiranim filmovima za djecu

Juras, Ana

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:664696>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

**STEREOTIPI U ANIMIRANIM FILMOVIMA ZA
DJECU**

ANA JURAS

Split, srpanj 2022.

Odsjek za rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Filozofski fakultet u Splitu

Medijska kultura

STEREOTIPI U ANIMIRANIM FILMOVIMA ZA DJECU

Studentica:

Ana Juras

Mentorica:

doc. dr. sc. Tea-Tereza Vidović Schreiber

Split, srpanj 2022.

Sadržaj

Uvod.....	1
1. Predrasude, stereotipi i diskriminacija	2
2. Mediji.....	5
2.1. Utjecaj medija na dijete.....	6
2.2. Odgoj za medije – odgajateljeva uloga	9
3. Bajka.....	11
4. Animirani film.....	14
4.1. <i>Pixar</i>	15
4.2. <i>Disney</i>	16
4.3. <i>DreamWorks Animation</i>	22
Zaključak	23
Literatura	24
Izvori	25
Sažetak.....	26
Abstract	27

Uvod

U radu se polazi od pretpostavke da u animiranim filmovima postoje opći stavovi o cijelim grupama ljudi tzv. stereotipi. S jedne su strane stereotipi dio čovjekove naravi i prisutni su od davnina u ljudskoj kulturi što uočavamo pojavom stereotipiziranja u bajkama. S druge strane, oni nas ograničavaju u tome da budemo otvoreni za potpuno upoznavanje osobe potencijalno stvarajući rizik od diskriminacije, negativnoga odnošenja prema pripadnicima skupina ljudi koje stereotipiziramo.

Živimo u modernome tehnološkom svijetu u kojemu su mediji glavni prenositelji različitih ideja i stavova pa tako i stereotipa. Svi, djeca i odrasli, podložni su utjecaju medija i njihovu oblikovanju kulture. Koliko i na koji način mediji mogu utjecati na dječji život, uvelike ovisi o njihovim roditeljima i odgajateljima. Jedna od medijskih vrsta su knjige. Bajka je djeci rane i predškolske dobi jedna od najbližih i najomiljenijih književnih vrsta. Animirani je film često fabularno utemeljen na bajci te je uz nju djeci jedna od najdražih vrsta medija jer stvarnost prikazuje na suptilan, njima razumljiv način.

U prvome će poglavlju biti objašnjeni pojmovi predrasuda, stereotipa i diskriminacije te načini na koje mogu biti izmijenjeni ili uklonjeni. Drugo će poglavlje razmatrati temu medija, načina na koji utječu na dijete te odgajateljevu ulogu u odgoju za medije. U daljnjim će se poglavljima opisati pojam bajke kao nadahnuća za animirani film te animiranog filma kao jednog od djeci najbližih medija. Analizom poznatih bajki i animiranih filmova prikazat će se učestala stereotipizacija likova u tim medijima.

Cilj je rada istaknuti na negativan utjecaj stereotipiziranoga prikazivanja likova u dječjim animiranim filmovima te važnost obrazovanja odgajatelja u području odgoja za medije kako bi mogli ciljano odabirati medijski sadržaj koji se prikazuju djeci tijekom odgojno-obrazovnog procesa.

1. Predrasude, stereotipi i diskriminacija

Kako bismo razumjeli pojmove predrasuda, stereotipa i diskriminacije potrebno je objasniti pojam „stava“ s gledišta socijalne psihologije. Stav je trajno vrednovanje ljudi, objekata ili ideja koje može biti pozitivno ili negativno (Aronson, Wilson, i Akert, 2005, 217). To vrednovanje oblikuju tri sastavnice: emocionalna, spoznajna i ponašajna. Kada imamo određeni stav prema objektu, u nama se odvija određena emocionalna reakcija (emocionalna sastavnica) na temelju koje se razvijaju misli i vjerovanja (spoznajna sastavnica) koja oblikuju naše djelovanje i postupke prema objektu toga stava (ponašajna sastavnica). Stavovi se mogu i mijenjati. Jedan način promjene stava javno je iznošenje stava suprotnog vlastitom u slučaju kada nema vanjskog opravdanja za takav postupak. Drugi su načini promjene stava uvjeravajuće poruke o kojima postoje brojne teorije. Za ovaj rad važno je spomenuti samo dva puta uvjeravanja: središnji i periferni. Središnji je put uvjeravanja onaj koji se odnosi na argumente vezane za poruku koju želimo prenijeti, a periferni je onaj koji se odnosi na vanjske elemente (izvor poruke, duljina trajanja, privlačnost govornika i sl.). Trajnu promjenu stava donosi uvjeravanje slušatelja središnjim putem. Ako je slušatelj čuo kvalitetne argumente te se u konačnici nakon promišljanja i analize složio s njima, veća je vjerojatnost da će ta promjena ostati trajna nego kada se slušatelj složio s porukom govornika isključivo na temelju njegove važnosti (Arson i sur., 2005). Emocije su treći način promjene stava. Emocije mogu biti čimbenik uspješnosti uvjerljivih poruka ili nam mogu služiti kao pokazatelj postojećeg stava i putokaz u njegovim promjenama.

Predrasuda je negativan stav prema pripadnicima prepoznatljive grupe ljudi, koji se zasniva isključivo na njihovom članstvu toj grupi (Aronson i sur., 2005, 460). Ona se sastoji od svoje emocionalne (predrasude), misaone (stereotipa) i ponašajne (diskriminacija) sastavnice. Dakle, izraz predrasuda jest dvoznačan: označava stav i njegovu emocionalnu komponentu.

Enciklopedija.hr stereotip definira kao „sklop pojednostavnjenih i pretjerano uopćenih osobina koje se pridaju svim pripadnicima neke društ. skupine (etničke, rasne i dr.). Raširena i razmjerno trajna kognitivna shema o zajedničkim, češće negativnim nego pozitivnim značajkama društ. skupine (npr. profesori su rastreseni i sitničavi, Japanci marljivi i točni, crnci glazbeno nadareni i skloni lagodnu životu)“.¹

Diskriminacija (ponašanje utemeljeno na spomenutom stereotipu i predrasudi) može se očitovati u izbjegavanju kontakta očima, zahtijevanju promjene mjesta sjedenja u autobusu, aktivnom vrijeđanju osobe i sl. Diskriminacija je kranji i najopasniji rezultat predrasuda.

¹ stereotip. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=58036>>. Pristupljeno 12. 7. 2022

Zašto uopće i na koji način dolazi do predrasuda? Korijene predrasuda nalazimo u načinu na koji mislimo, pripisujemo značenje, raspodjeljujemo resurse te se prilagođavamo. Ta četiri načina približili su i oprimjerali Aronson i sur. (2005) u svojoj knjizi „Socijalna psihologija“.

Kada govorimo o načinu na koji mislimo, socijalna kategorizacija predstavlja kategoriziranje ljudi u grupe na temelju njihovih zajedničkih obilježja. Osjećaj pripadnosti kod člana grupe pridonosi samopoštovanju. Stvara se pristranost i nadmoćno mišljenje prema vlastitoj grupi. Suprotno tome, socijalnom kategorizacijom vanjsku grupu percipiramo homogenom. Odnosno, skloniji smo pripadnike vanjske grupe doživljavati međusobno sličnijima nego pripadnike vlastite grupe. Posljedice socijalne kategorizacije duboko su usađene u društvo i pojedinca zbog čega dolazi do brojnih propusta u logici. Čak i kod pojedinca koji se smatra osobnom nesklonom predrasudama nesvjesno dolazi do aktivacije stereotipa koji su opće poznati. Ta nesvjesna aktivacija predstavlja automatsku obradu informacija. Ako osoba postigne visoke rezultate na skali predrasuda, nakon aktivacije stereotipa neće više o tome razmišljati, nego će nastaviti kategorizirati ljude prema aktiviranom stereotipu, dok će osoba koja postigne niske rezultate na skali predrasuda posegnuti za kontroliranom obradom informacija. Odnosno, vlastitim kognitivnim naporom opovrgnut će usađeni automatski stereotip. Iluzorna koleracija još je jedan kognitivan proces koji potiče nastajanje stereotipa. Ona opisuje pojavu kada vjerujemo da su dvije stvari, koje u stvarnosti nisu povezane, u međusobnoj korelaciji. Tada naš mozak automatski traži vanjske potvrde toga vjerovanja kako bi ga podržao. Iako u stvarnosti dvije stvari nisu povezane, na temelju obrazaca koje je naš mozak zapamtio, vjerujemo da jesu. Do izmjene stereotipa može doći postupnom i učestalom izloženošću informacijama koje su u suprotnosti s tim stereotipom ili stvaranjem nove potkategorije koja nije u potpunosti promijenila stereotip (Aronson i sur., 2005).

Drugi korijen predrasuda jest ljudski način na koji pripisujemo značenje. Dispozicijska atribucija ponašanje druge osobe objašnjava obilježjima te osobe, a situacijska atribucija isto ponašanje objašnjava obilježjima situacije. Atribucijska pogreška pogrešno je pripisivanje značenja na temelju obilježja osobe, a krajnja atribucijska pogreška opisuje atribucijsku pogrešku za cijelu grupu ljudi. Ljudska sklonost atribucijskim pogreškama razlog je podmuklosti predrasuda. Ljudi koji nisu doživjeli diskriminaciju na temelju pripadnosti grupi, ne mogu u potpunosti biti empatični s ljudima koji jesu. Kako bi održali svoj pogled na svijet kao sigurno i pravedno mjesto, ljudi često pribjegavaju okrivljavanju žrtve, zbog čega dolazi do stereotipiziranja. Odnosno, ako neka grupa ljudi ima pripisan stereotip, sigurno su to „zaslužili“ jer ako nisu zaslužili znači da je svijet nepravedno mjesto. Samoispunjavajuće

proročanstvo opisuje zadnju situaciju pripisivanja značenja u kojoj ljudi imaju očekivanja o drugoj osobi zbog kojih se ta druga osoba počinje ponašati u skladu s navedenim očekivanjima te prva osoba zaključuje da je cijelo vrijeme bila u pravu (Aronson i sur.).

Kada postoji stvaran sukob utemeljen na ograničenim resursima pripadnici vanjske grupe predstavljaju ugrozu za nas i pripadnike naše grupe. Na temelju te ugroze stvaraju se negativna mišljenja o pripadnicima vanjske grupe. Kada ne postoji stvaran sukob, odnosno mogućnost pobjedika ili gubitnika, već je situacija općenito nepovoljna za pripadnike svih grupa, ljudi su skloni tražiti žrtveno janje koje bi bilo odgovorno za nepovoljnu situaciju te na temelju toga stereotipizirati pripadnike grupe koju su odabrali za žrtveno janje. Odabrana grupa najčešće je ona u koja je u manjini i nije se sposobna obraniti (Aronson i sur., 2005).

Konformizam jest zadnji korijen predrasuda. On predstavlja promjenu ponašanja zbog stvarog ili zamišljenog utjecaja drugih ljudi (Aronson i sur., 2005, 253). Normativni konformizam predstavlja sklonost priklanjanja grupi kako bi se udovoljilo očekivanjima grupe i postiglo prihvaćanje (Aronson i sur., 2005:491). Kada su predrasude dijelom institucionalizirane ili dio normi određenog društva, ljudi ih prihvaćaju kao normalne i uče od djetinstva. Danas nailazimo na prikrivene predrasude jer su društvene norme postale takve da je nepoželjno biti osoba s predrasadama, što rezultira time da ljudi manje otvoreno izražavaju svoje predrasude i djeluju u skladu s njima (Aronson i sur., 2005). Iako je to pozitivna stvar, najbolje bi bilo da predrasuda uopće nema.

Kako možemo ukloniti predrasude? Kako ističe autorica Edita Slunjski (2013) u svojoj knjizi „Kako pomoći djetetu da (p)ostane tolerantno (razumije i prihvaća različitosti)“, potrebno je početi od sebe, razumijeti i osvijestiti vlastite neutemeljene predrasude koje imamo o skupinama ljudi te ih uklanjati. Aronson i sur. (2005) navode kako je za uklanjanje predrasuda potreban izravan međusoban kontakt. Potrebno je da osobe budu međusobno ovisne i postavljene u problemsku situaciju u kojoj ni jedna skupina nije nadmoćna, a nužna je suradnja kako bi se došlo do rješenja. U svakodnevnom životu u Hrvatskoj možda nemamo mogućnosti za izravan kontakt i problemske situacije sa skupinama ljudi o kojima imamo predrasude, ali zasigurno imamo mogućnosti obrazovanja, introspekcije i rada na sebi. Daljnji se tekst osvrće na utjecaj medija na dijete te kako su oni povezani sa širenjem određenih stereotipa.

2. Mediji

Mediji su nezaobilazni pojam današnjice. Što su oni te kako utječu na djecu i društvo? Autorica Valentina Majdenić u svojoj knjizi „Mediji, tekst, kultura“ iznosi brojne službene definicije medija od kojih ćemo izdvojiti dvije najvažnije za potrebe ovoga rada. *Medius* na latinskome jeziku označava riječ „srednji“. Mediji su posrednici u prenošenju komunikacije. Komunikacija je način prenošenja informacija i povezivanja s drugim ljudima u obliku razmjene misli, ideja i osjećaja. Postoji više vrsta komunikacije: verbalna i neverbalna, interpersonalna i intrapersonalna te grupna, javna i masovna (Majdenić, 2019). Zakon Republike Hrvatske (2004 prema Majdenić, 2019) medije definira kao razne oblike „dnevnog ili periodičnog objavljivanja urednički oblikovanih programskih sadržaja prijenosom zapisa glasa, zvuka ili slike“. U neke od tih oblika zakon ubraja novine, tisak, radijske i televizijske programe, programe novinskih agencija, elektroničke publikacije i sl. Zakon iz pojma medija isključuje sadržaje namijenjene isključivo obrazovnom, znanstvenom, kulturnom, vjerskom ili službenom procesu. Z. Peruško (2011 prema Majdenić, 2019) masovne medije opisuje kao one koji zadovoljavaju potrebe društva za javnom komunikacijom koja je otvorena za sudjelovanje svih pripadnika društva. Postoje dvije vrste masovnih medija: komercijalni i ozbiljni. Komercijalni zarađuju novac na temelju gledanosti te prikazuju sadržaje koji se sviđaju većini publike, dok ozbiljni za cilj imaju informirati i obrazovati javnost nevezano za popularnost sadržaja (Majdenić, 2019). Medije možemo podijeliti na tiskane, elektronske i nove. Tiskani su mediji knjige i periodika (novine, magazini, časopisi), elektronski su radio i televizija, a internet je novi medij.

2.1. Utjecaj medija na dijete

Znanstvena istraživanja pokazuju kako mediji utječu na različita područja razvoja djeteta i to u pozitivnom ili negativnom smislu te izravno ili neizravno. Izravan utjecaj medija odnosi se na djetetovo korištenje medija, a neizravan na način na koji mediji oblikuju djetetovo socijalno i kulturno okruženje. Kultivacijska teorija objašnjava kako mediji oblikuju dječji pogled na svijet. Tako, na primjer, ako su medijski sadržaji kojima je dijete izloženo većinom pozitivni i topli, ono može steći pozitivnu i toplu sliku svijeta i obrnuto, ako su medijski sadržaji ružni i zastrašujući, ono može steći ružnu i zastrašujuću sliku svijeta. Teorije socijalnog učenja kao jednog od načina na koje dijete usvaja nova znanja navode „učenje po modelu“ koje podrazumijeva da dijete uočava ponašanje modela i posljedice koje je to ponašanje donijelo promatranom modelu te ovisno o tome jesu li one pozitivne ili negativne dijete odlučuje primijeniti takvu vrstu ponašanja. Model, osim stvarne osobe, može biti i virtualni izmišljeni medijski lik. Osim pojedinih ponašanja, djeca medijima uče i gotove scenarije ponašanja. Mediji još mogu utjecati na dječje emocije - pozitivnim sadržajima kod djece negujemo razvoj pozitivnih emocija, a negativnim obrnuto (Kuterovac Jagodić, Štulhofer i Lebedina Manzoni, 2016).

Način i snaga utjecaja medija na dijete ovisi o raznim čimbenicima. Neki su od njih sljedeći:

1. razvojne osobine djeteta
2. djetetovo obiteljsko i socijalno okruženje
3. te svrha i obilježja medijskih sadržaja s kojima je dijete izravno ili neizravno u kontaktu (Kuterovac Jagodić i sur., 2016).

Kada govorimo o čimbeniku djetetovih razvojnih osobina, dob ima najveću ulogu. Ovisno o dobi i stupnju psihofizičkog razvoja, dijete će drugačije reagirati na pojedine medijske sadržaje. Mlađa djeca, ponajviše djeca rane i predškolske dobi, pod većim su utjecajem onoga što vide u medijima nego djeca školske dobi i starija djeca. To se može protumačiti time da su starija djeca sposobnija bolje razlikovati virtualni svijet od stvarnoga. Također, već su usvojila neke norme i pravila društveno prihvatljivog ponašanja te u većoj mjeri vladaju svojim ponašanjem i emocijama od mlađe djece. Djeca do treće godine ne razlikuju virtualni svijet od stvarnosti. Oko pete godine djeca razlikuju stvarne (npr. vijesti) od nestvarnih (npr. čarobnjaci) sadržaja. To se razlikovanje razvija sve do 12. ili 13. godine života djeteta. Od ostalih razvojnih osobina koje spadaju pod prvu kategoriju, literatura navodi spol djeteta, inteligenciju, doživljaj stvarnosti te koliko se dijete može poistovjetiti s likom koji promatra kao modela. Djeca lakše

usvajaju ponašanja medijskog modela kada ga vide kao sebi sličnoga (Kuterovac Jagodić i sur., 2016).

Značajke socioekonomskog statusa i obitelji (obrazovanje i zanimanje roditelja, prihodi obitelji) uvjetuju čimbenik djetetova obiteljskog i socijanog okružja s obzirom na utjecaj medija. Anderson i sur. (2003 prema Kuterovac Jagodić i sur., 2016) tvrde kako su djeca nižeg socioekonomskog statusa izloženija medijima bez posebnog nadzora dok roditelji s višim stupnjem obrazovanja češće aktivno sudjeluju u komentiranju i biranju medijskih sadržaja.

Kvalitetan izbor medijskih sadržaja važan je upravo u kontekstu trećeg čimbenika oblikovanja utjecaja medija na razvoj djeteta. Od medijskih sadržaja koji su potencijalno štetni za dijete navode se:

1. sadržaji koji prikazuju nasilje
2. seksualni i seksualizirani sadržaji
3. sadržaji koji prikazuju rizična ponašanja i konzumiranje sredstava koja izazivaju ovisnosti
4. kockanje, klađenje i igre na sreću
5. okultni i paranormalni sadržaji
6. reality emisije i programi za otkrivanje talenata
7. oglašavanje i tržišne komunikacije
8. stereotipiziranje i diskriminacija (Kuterovac Jagodić i sur., 2016).

Agresivno ponašanje možemo definirati kao ono koje za cilj ima nanijeti štetu osobi prema kojoj je usmjereno. Takvo ponašanje može biti tjelesno (kada se očituje kao tjelesna ugroza, bol ili povreda) i netjelesno (kada kao krajnji ishod nema tjelesne posljedice). Netjelesno agresivno ponašanje može biti verbalno i odnosno (narušava odnose) (Kuterovac Jagodić i sur., 2016). Nasilje predstavlja krajnji oblik agresivnog ponašanja i može biti fizičko, psihičko ili seksualno. Izloženost djece nasilnim sadržajima u medijima negativno utječe na njih jer može bitno izaziva tjelesnu pobuđenost (fiziološke reakcije kao što su ubrzano disanje i puls), emocionalno uznemiravanje (strah, percepcija opasnosti, tuga i sl.), uči djecu agresivnim ponašanjima i potiče na oponašanje istih te čini djecu neosjetljivima na nasilje zbog čega se djeca navikavaju na takve prikaze te ih postupno prihvaćaju kao normalan način funkcioniranja društva (Kuterovac Jagodić i sur., 2016). Ipak, neka istraživanja pokazuju kako djeca lakše toleriraju nasilje u animiranim i humorističnim filmovima ili ga uopće ne prepoznaju kao nasilje (Kirsh 2006 prema Kuterovac Jagodić i sur., 2016). Kada se uz to pozitivni junaci

koriste nasilnim metodama kako bi došli do nekog cilja, djeca počinju nasilje doživljavati prihvatljivim (Labaš, Ciboci, 2015 prema Kuterovac Jagodić i sur., 2016).

Seksualni i seksualizirani sadržaji ometaju pravilan spolni razvoj djeteta, povezani su s objektivizacijom i samoobjektivizacijom, posljedično smanjenim samopoštovanjem, usvajanjem rizičnih seksualnih ponašanja, odvajanjem seksualnosti od emocija i bliskosti, usvajanjem neprimjerenih rodnih uloga i sl. Kada govorimo o ovim sadržajima, važno je napomenuti da je dob bitan čimbenik. Ono što predstavlja moguć negativan utjecaj za dijete mlađe dobi, može čak biti poučno za adolescenta (Kuterovac Jagodić i sur., 2016).

Rizična ponašanja i izloženost sadržajima koji izazivaju ovisnost (npr. alkohol, cigarete i droga) u medijskim su sadržajima često prikazana kao oblik zabave, uzbuđenja i kvalitetne socijalizacije s vršnjacima. Ovim sadržajima podložnija su starija djeca i adolescenti koji su u razdoblju intenzivne potrage za uzbuđenjima. Medijski sadržaji rijetko prikazuju negativne posljedice takvog ponašanja za pojedinca i njegovu okolinu. Slična je situacija kada govorimo o sadržajima koji prikazuju kockanje, klađenje i igre na sreću. Obično takvi sadržaji prikazuju filmskog junaka koji se obogatio i postao uspješan, a ne prikazuju propale brakove i uništene obitelji koje su često posljedica ovisnosti o kockanju (Kuterovac Jagodić i sur., 2016).

Okultni sadržaji šalju poruku unaprijed određena života i opravdavaju pojedinca za pasivnost u vlastitome životu. To je izrazito opasno kao utjecaj za mlade pred kojima su važne životne odluke, a koji su i dalje izrazito podložni utjecaju medija. Također, ako djeca promatraju roditelje koji su izloženi okultnim sadržajima i postaju pasivni, postoji mogućnost da će učenjem po modelu i ona usvojiti isti mentalitet (Kuterovac Jagodić i sur., 2016).

Reality programi mješavina su dokumentarnog i dramskog sadržaja, odnosno glume i stvarnosti. U njima se mogu vidjeti razni neprimjereni sadržaji koje smo naveli do sada (nasilje, seksualiziranost, stereotipizacija, diskriminacija i sl.). Shmueli (2014 prema Kuterovac Jagodić i sur., 2016) tvrdi kako djeca koja prate reality programe većinom smatraju da su za sreću potrebni ljepota, popularnost i bogatstvo. S obzirom na to da djeca snažnije doživljavaju one medijske sadržaje koje smatraju stvarnima, reality programi možebitno su štetniji za djecu od izmišljenih sadržaja (Busselle i Greenberg, 2000 prema Kuterovac Jagodić i sur., 2016). Kada govorimo o sudjelovanju djece u talent programima, brojne su možebitne štetne posljedice: nemogućnost nošenja sa slavom, javno omalovažavanje, emocionalni problemi koji se očituju u kasnijoj dobi, povreda identiteta i sl. (Kuterovac Jagodić i sur., 2016).

Djeca su primarni, sekundarni i tercijarni potrošači. Primarni su potrošači kada svojim džeparcem izravno izabiru i kupuju proizvod. Sekundarni su potrošači kada utječu na roditeljsku odluku o kupnji proizvoda, a tercijarni u budućnosti kao odrasli samostalni potrošači. Zbog toga brojne marketinške kuće oblikuju medijske oglase i tržišne komunikacije na način na koji će imati najveći utjecaj na njih. Prevelika izloženost takvim sadržajima kod djece može potaknuti materijalizam i razvoj stereotipa, a posljedično ograničiti njihovo ponašanje, težnje i nastojanja te utjecati na to da nematerijalne vrijednosti postanu manje bitne. Oglasi koji ciljaju na stariju djecu i adolescente mogu utjecati na njihovu sliku o vlastitome tijelu, zadovoljstvo sobom pa čak i na pojavu poremećaja hranjenja (Kuterovac Jagodić i sur., 2016).

Stereotipi u medijima oblikuju pogled djece načinom na koji prikazuju skupine ljudi ili njihove predstavnike. Stereotipizirano prikazivanje može utjecati na sliku djeteta o sebi i drugima koja ih ograničava i ne promiče njihov individualni razvoj. Satirično ili komično prikazivanje određenih skupina djece ne mogu razumjeti do devete godine, a neka čak ni kasnije, zbog čega se takav sadržaj uopće ne bi trebao prikazivati djeci (Kuterovac Jagodić i sur., 2016).

2.2. Odgoj za medije – odgajateljeva uloga

Postoje dva različita shvaćanja odgoja za medije - prvi medije doživljava kao pomagalo u učenju dok drugi medije opisuje kao sastavni dio ljudskoga života kojim svaki pojedinac treba ovladati. Medijska pismenost podrazumijeva sposobnost kritičkog pristupa u korištenju sadržaja medija i tehničke vještine za samostalno stvaranje te komunikaciju medijima. U moderno doba medijska je pismenost jedna od važnih sposobnosti za čovjeka. Odgoj za medije u školama može se provoditi kao poseban predmet, slobodna aktivnost, sredstvo u učenju predmeta ili poseban dio kurikula određenog predmeta. Poseban predmet bio bi najbolji pristup jer bi se na takav način omogućio primjeren sveobuhvatni kurikulum, ali to u mnogim slučajevima nije moguće (Erjavec, 2006). Visković i Višnjić Jevtić (2017) u svome radu „Izloženost djece rane i predškolske dobi medijima“ objavljenom u zborniku radova „Dijete, knjiga i novi mediji“ opisuju kako odgajateljice nisu dovoljno obrazovane za temu odgoja za medije te kako vrtići nisu kvalitetno tehnološki opremljeni (uglavnom je jedno računalo, ako ono uopće postoji u skupini). U kontekstu vrtića, odgoj za medije ne bi trebao biti strukturiran, već uklopljen u intergirani kurikulum kao i ostali predmeti dječjeg učenja.

Erjavec (2006) u svome radu ističe važnost ciljanog pristupa medijima, odnosno sposobnost kritičkog mišljenja za sudjelovanje u demokratskom društvu. Visković i Višnjić Jevtić (2017)

svoje istraživanje zaključuju podcrtavajući važnost uloge odraslih (roditelja i odgajatelja) u odgoju za medije kao sastavni dio suvremenog života. Oni ističu kako je važno, umjesto zabrana i ograničavanja medija, preuzeti inicijativu za obrazovanje odraslih koji će moći djecu usmjeriti na ciljani odabir medija te ih na takav način od štetnih oblikovati u korisne. Vidović-Schreiber (2015) ističe UNESCO-vu konferenciju Odgoj za medije održanu 1982. koja od potpisnica deklaracije traži sustavno medijsko opismenjavanje na svim razinama u sklopu svjetskog projekta odgoja za medije. Autorica dalje ističe kako su mediji sastavni dio današnjice, a koji su izrazito skloni promjenama zbog čega je nužno da se odgojno-obrazovani djelatnici cjeloživotno obrazuju za medije. Na takav će način moći

„steći nove medijske kompetencije i znanja, vještine i stavove kako bi učinkovito pristupili, informacijama, proizveli i koristili medije i informacije, istražili i razumjeli funkciju medija i drugih informacijskih usluga, kritički vrednovali medijski sadržaj, razumjeli kako mediji i ostali pružatelji informacija pridonose promicanju temeljnih sloboda i cjeloživotnom učenju te kako mladi pristupaju medijima i informacijama danas“ (Vidović-Schreiber, 2015, 183).

Dakle, kako bi mogli uočiti medijske sadržaje štetne za djecu, u koje se svrstavaju i stereotipi, ključno je obrazovanje odgojno-obrazovnog osoblja za medije i medijsku kulturu. U kontekstu ovoga rada daljnjom analizom stereotipa dodatno je istaknuta i potvrđena važnost kritičkog pristupa ciljanom odabiru medija, pa tako i animiranih filmova.

3. Bajka

Bajka je dio medija knjiga. Ona je i osnovica za mnoge od poznatih animiranih filmova. Grgurević i Fabris (2012) fantastične filmove nazivaju „bajkom koja koketira“ s modernim tehnologijama i izražajnim sredstvima. Zato će u daljnjem tekstu ukratko biti objašnjena bajka kao književna vrsta te analizirane neke od poznatih bajki koje su bile temelj priča nekim animiranim filmovima.

Glagol *bajati* znači vraćati ili čarati. Bajka je književna vrsta koja ima mnoge definicije. Podređen je pojam priči. Bajka je takva književna vrsta u kojoj se čudesan svijet suptilno isprepliće sa stvarnim na način da čudesno ne budi čuđenje, već je prihvaćeno kao normalan dio stvarnoga svijeta. Likovi u bajkama stereotipizirani su kao bogati ili siromašni, naravni ili nadnaravni te polarizirani na dobre i zle. Kraj je predvidljivo sretan. Bajke su nositelji moralnih poruka ili vrijednosti koje se često svode na „dobro uvijek pobjeđuje“ (Pintarić, 1999). Grgurević i Fabris (2012) opisuju kako je upravo ta jednostavna karakterizacija likova i moralna podjela na isključivo dobro ili isključivo zlo ono što je djeci blisko i lako shvatljivo. Oni smatraju kako djeca rane i predškolske dobi nalaze olakšanje u takvoj karakterizaciji nasuprot složenosti čovjeka koji moralno nikada nije u potpunosti dobar ili zao. Razlikujemo narodne i umjetničke bajke. Narodne su bajke one prenošene usmenim putem, nepoznatog autora, a umjetničke bajke su one koje je zapisao ili stvorio od autor (Pintarić, 1999). Vidović-Schreiber (2015) u zaključku svoga rada navodi kako bi tradicijske bajke trebale biti sastavni dio raznih aktivnosti u vrtiću s ciljem očuvanja tradicije i poticanja dječjeg razvoja. Suvremena bajka u radnju uvodi podsvjesno te je pisana u suvremenom svijetu ili se koristi nekim suvremenim motivima. Kompozicija je bajke stabilna i ponavljajuća. U uvodu se, ako uvod postoji, kratko navode mjesto i vrijeme radnje, likovi te ponekad njihove moralne osobine. Radnja je ispričana kratko i jednostavno, a u vrhuncu dolazi do borbe dobra i zla u kojoj dobro uvijek pobjeđuje. U zaključku se podcrtava ta pobjeda, dok se u nekim perzijskim bajkama navodi i pouka (Pintarić, 1999).

Neki stereotipni prikazi likova jesu sljedeći:

Princeza: dobra, nježna, lijepa, naivna, krotka, vrijedna

Maćeha: zla, ljubomorna, crne duše, pakosna

Princ: bogat, mlad, hrabar, privlačan.

U sljedećem prikazu poznatih bajki uočavaju se navedeni stereotipi koji se prenose u animirane filmove analizirane u sljedećem poglavlju.

Snjeguljica koju su zapisala braća Grimm² pravi je primjer stereotipiziranja žene na temelju izgleda. Još prije njezina rođenja Snjeguljičina majka zaželjela je dijete lijepih fizičkih karakteristika (bijela kao snijeg, usne crvene kao krv, kosa tamna kao okvir od prozora). Majka joj je ubrzo nakon poroda umrla te se otac oženio predivnom, ali zlom maćehom. Kada je malo porasla, Snjeguljica je predstavljala prijetnju svojoj maćehi jer je bila ljepša od nje. Maćeha šalje lovca koji ima zadatak da je ubije, međutim kada ga je Snjeguljica pogledala i zamolila da to ne učini, on je odustao od svoga nauma jer je Snjeguljica bila previše lijepa da bi umrla. Kada su patuljci prvi put ugledali Snjeguljicu, bili su oduševljeni njezinom ljepotom zbog čega su joj ponudili da ostane raditi kućanske poslove, a zauzvrat će je oni uzdržavati i štiti. Kada je maćeha uspjela u svome naumu da ubije Snjeguljicu, patuljci su je izložili na vrh brda jer je njezina ljepota još uvijek bila netaknuta. Princ koji je prolazio na prvi se pogled zaljubio u mrtvo Snjeguljičino tijelo i otkupio ga od patuljaka s obećanjem da će ga zauvijek voljeti. Tijekom prebacivanja staklenog lijesa, Snjeguljica je iskašljala komadić otrovne jabuke koji joj je zapeo u grlu i oživjela. Princ ju je odmah zaprosio i oženio se njome, a maćeha je kažnjena plešući u olovnim cipelama do smrti. Možemo uočiti kako je jedino obilježje koje se tijekom bajke naglašava kod Snjeguljice upravo njezina ljepota. Ona je stereotipni ideal žene jer ne govori previše, dobro obavlja kućanske poslove i toliko je lijepa da su već od samog pogleda na nju muškarci spremni učiniti sve što ona želi. Maćeha je stereotip loše žene, odnosno lijepa je, ali zavisna i zločesta. Ona zavidi Snjeguljici na njezinoj ljepoti. Nije teško razumjeti maćehu zašto se tako grčevito držala za titulu najljepše žene u kraljevstvu kada uočimo da ljepota u ovoj bajci djeluje poput čarobnog štapića: muškarci pošteđuju život, nude stalnu materijalnu sigurnost i fizičku zaštitu te naposljetku i najveću ekonomsku sigurnost (brak za bogatog princa). Muškarci su prikazani kao posesivni i nositelji ekonomske moći (patuljci i princ).

Pepeljuga braće Grimm¹ stereotipizirana je više na temelju karaktera nego izgleda. Prikazana je kao nježna i krotka djevojka koja vjeruje u dobro. Ona poslušno trpi zlostavljanje svoje maćeha i polusestara dok se svakodnevno moli na majčinom grobu za bolju životnu situaciju. Stablo koje je zasadila na majčinom grobu stvorilo joj je haljine kako bi mogla otići na svečani bal na koji su bile pozvane najljepše djevojke u kraljevstvu. Svojom ljepotom ona osvaja princa koji svake večeri proslave pleše samo s njom i ne dopušta nikome da zamoli Pepeljugu za ples. Kada je na kraju večeri vrijeme za poći kući, Pepeljuga bježi od princa i ne dopušta mu da

² Grimm, J., i Grimm, W. *elektire*. Dohvaćeno iz [elektire.skole.hr](http://os-odra-zg.skole.hr): http://os-odra-zg.skole.hr/upload/os-odra-zg/images/static3/788/File/braca-grimm_bajke.pdf
Pristupljeno 26. lipnja 2022.

otkrije njezin pravi identitet. Na kraju priče princ je dolazi tražiti sa zlatnom cipelicom koja joj je na prevaru ispala noć prije. Dvije polusestre prve probaju cipelicu. Prema majčinoj preporuci jedna polusestra si nožem otkida palac, a druga komadić pete u pokušaju da im noga pristaje cipelici. Princ otkrije oba pokušaja prijekare te na kraju pronade i oženi Pepeljugu. Uočavamo stereotip dobre žene Pepeljuge koja ima zlatno srce i narav. Ta je narav ideal jer je poslušna, nema vlastito mišljenje, ekonomski nesigurna te je muškarac treba spasiti. Princ je stereotipno za muškarce posesivan i u položaju moći. Maćeha i polusestre opisane su kao zavidne i zle, a to su osobine koje narušavaju kvalitetu njihove ljepote.

Trnoružica je bajka¹ koja govori o uspavanoj ljepotici. Kralj i kraljica, nakon što nisu mogli imati djece, dobiju kćer koja je bila prekrasna. Zbog tolike sreće i njezine ljepote organizirali su zabavu na koju su mogli pozvati samo dvanaest od trinaest vila i čarobnjaka. Zla vila se naljutila što nije bila pozvana i proklela je kraljevnu. Kletva je glasila da će u svojoj petnaestoj godini kraljevna umrijeti ubovši se na vreteno. Dvanaesta vila ublažila je kletvu rekavši da kraljevna neće umrijeti već usnuti stogodišnjim snom. Mnogi su mladići pokušali doći do dvorca, ali su poginuli na trnovitoj živici koja se nalazila oko dvorca. Nakon što je prošlo sto godina mladi je kraljević, motiviran pričom o prekrasnoj kraljevni, hrabro išao ususret trnovitoj živici koja je opasivala dvorac. Njezina ljepota bila je dovoljan motiv za kraljevića da bude spreman riskirati svoj život. „Ne bojim se... Idem tamo, da vidim lijepu Ružicu“. Kada je došao do kraljevine, nije mogao odoljeti, a da je ne poljubi. Poljupcem je skinuta kletva s kraljevine i cijelog kraljevstva. Odmah je organizirano vjenčanje. Ponavlja se stereotip lijepe žene koja je motiv muškarcu. Ponovljen je i stereotip muškarca kao onog koji spašava iz nevolje.

Mala Sirena u inačici Hansa Christiana Andersena (2018) fabularna je okosnica poznatih klasičnih animiranih filmova. Mala je Sirena živjela sa svojim sestrama, ocem i bakom u morskom kraljevstvu. Jednoga dana, kada je napunila petnaest godina i prvi puta izišla na površinu, spasila je mladog princa od brodoloma i zaljubila se u njega. Kasnije mijenja svoj glas za noge uz pomoć napitka koji joj je dala morska vještica. Taj napitak djeluje uz uvjet da će sirena svakim korakom osjećati neopisivu bol te ako se crkvenim putem ne uda za princa, pretvorit će se u morsku pjenu bez duše. Mala sirena u priči je spremna trpjeti ogromne boli kako bi ostvarila svoje ispunjenje u ljubavi. Spremna je ostaviti i riskirati sve, obitelj i svoj život. Kada je upitala morsku vješticu kako će osvojiti princa bez glasa, dobila je odgovor „Tvoj lijepi stas, tvoj lebdeći hod, tvoje oči koje govore, njima zasigurno možeš osvojiti ljudsko srce“ (Andersen, 2018, 33). Odnosno, vještica objašnjava Maloj sireni kako je za osvojiti ljudsko srce potrebna samo ljepota, gracioznost u pokretu te mili krotki pogled ponavljajući spomenuti stereotipni ideal žene.

4. Animirani film

Animirani film podvrsta je filmskoga roda koji se ostvaruje tehnikom snimanja „sličicu po sličicu“ te se na takav način, radi tromosti oka, dobiva dojam neprekinuta kretanja. Neki ga nazivaju i „osmom umjetnosti“. Ranko Munitić (2012 prema Majdenić, 2019) objašnjava kako bi se animirani film kao umjetnost razvio bez obzira na film općenito. Autor animirani film opisuje kao granicu i mješavinu dviju umjetnosti: likovne i filmske. Kao vrste animiranog filma navodi: crtežni, kolažni, predmetni i računalni. Crtani animirani film vrsta je animiranog filma u kojoj je za svaku prikazanu sekundu nacrtano 24 do 25 uzastopnih sličica. Kod predmetnog (lutka) animiranog filma pokret se ostvaruje izravnim snimanjem uzastopnih kadrova pokreta posebno napravljenih lutki. U računalno animiranome filmu animator računalnim programima kreira lik i pokreće ga na način koji sličić pokretanju lutke (Majdenić, 2019). Joško Marušić (2004) također prepoznaje animirani film kao spoj dviju umjetnosti, ali ga i na poetičan način opisuje kao umjetnost koja spaja dimenzije vremena i prostora te s velikom strašću opisuje zanimljivu povijest animiranog filma. Govori o tome kako je animirani film viđen kao djetinja umjetnost radi svoje suptilnosti koja samo naslućuje stvarnost te kao takva omogućava autoru potpun umjetnički izraz, a djetetu pruža utočište od stvarnosti prikazujući je na podnošljiviji i pristupačniji način. Autor Walta Disneya naziva „najvećim medijskim umjetnikom dvadesetoga stoljeća“. Opisuje ga kao genija koji je sanjao velike, ali stvarne snove, onoga koji je brže od ikogjeg prethodnika slagao moderne tehnike animacije s tradicionalnim pričama dajući im noviji komercijalan oblik koji ih otvara široj publici, a istovremeno čuva umjetničku vrijednost priče i animacije (Marušić, 2004). Iz toga ćemo se razloga kod obrade stereotipa u animiranim filmova u ovome radu najviše usmjeriti na kronološki razvoj stereotipa u Disneyjevoj animaciji potom ćemo obraditi animirani film iz *Pixar* animacije koji prikazuje moderne stereotipe te ćemo za kraj detaljno analizirati animirani film animacijske kuće *DreamWorks* kao primjer onoga koji prenosi poruku o ukidanju stereotipa. Nisu samo ove animacijske kuće odgovorne za stereotipiziranje, Portal *Šibenik News* (2011.)³ izvještava kako je Robert Pauletić pokrenuo internetski bojkot animacijske kuće *Continental film* zbog izražene kajkavizacije glavnih likova. Ističe kako su junaci i princeze govornici kajkavskog govornog područja, a magarac u *Shreku* govornik dalmatinskog govornog područja čime se promiče ružno prikazivanje Dalmatinaca kao „tovara“. Negativci i nasilnici najčešće se govornici hercegovačkog ili vlaškog naglaska. Na takav se način neravnopravno prikazuju govornici

³ Pristupljno 30. lipnja 2022.

različitih govornih područja u Republici Hrvatskoj. Ukoliko se umjesto hrvatskog standardnog jezika u sinkronizaciji upotrebljavaju različita narječja potrebno da to bude na ravnopravan način jer se ovakvom govornom karakterizacijom likova stereotipiziraju govornici kajkavskog govornog područja kao superiorni govornicima ostalih govornih područja.

4.1. Pixar

Izbavitelji (2004.) animirani je film animacijske kuće *Pixar* koji ima dva dijela. U prvome dijelu Otac obitelji superheroja izuzetno je snažan i fizički jake građe. Majka je mršava, seksualizirana, uskog struka i širokih bokova. Njezina „supermoć“ jest mogućnost rastezanja svih dijelova tijela, što je dodatno seksualizira kao lik. Oboje se odriču svoje karijere heroja dijelom zbog zakonskih zabrana, a dijelom zbog osnivanja obitelji. Oni su stereotip umornih roditelja koji previše rade. Otac čak radi u stereotipu „najdosadnijeg“ posla, računovođe. Prikazani su u klasičnim obiteljskim situacijama u kojima ne uživaju u životu, već samo preživljavaju. To je moderni stereotip običnoga života koji promiče nezadovoljstvo jednostavnim stvarima i svakodnevnim životom sa svrhom promicanja konzumerizma. Dvoje starije djece prikazani su kako idu u školu i također nisu posebno zadovoljni svojim svakodnevnim životom. Mlađi sin ne uspijeva u pisanju domaće zadaće, a stariju kćer muče ljubavni problemi. Sin je stereotipno prikazan kao snažniji u gornjem dijelu tijela, a kćer je kao i majka izuzetno mršava. Najmlađi sin još uvijek je beba. Stereotipno je prikazan kao glasan, plačljiv, neutješan, problematičan i sl. Na kraju filma čak mijenja i oblik u čudovište prikazujući i dalje običan obiteljski život i djecu kao „noćnu moru“. Kada u radnji dolazi do zapleta, likovi se nalaze u različitim opasnim situacijama i poprimaju svoj herojski oblik. Tada se raspoloženje mijenja i oni postaju uzbuđeni i sretni. Do kraja je filma cijela obitelj ujedinjena u pustolovini spašavanja svijeta od zlikovca te shvaćaju kako su sretni samo kada su u opasnim herojskim situacijama. To šalje poruku kako stereotipan život obična čovjeka nije dovoljan kako bi čovjek bio sretan.

4.2. *Disney*

Snjeguljica i sedam patuljaka (1937.) jest prvi dugometražni Disneyjev animirani film. Snjeguljica je prikazana kao lijepa mlada princeza na koju je maćeha ljubomorna zbog njezine ljepote te ju želi ubiti. Lice joj je bijelo kao snijeg, izuzetno je mršava s naglašenim tankim strukom. Maćehu vidimo kao stereotip žene u godinama koja je ogorčena jer gubi svoju ljepotu, ono što je za ženu prikazano najvažnijim. Snjeguljica se u filmu može vidjeti u brojnim kućanskim poslovima koje obavlja pjevajući i s osmjehom kao idealna žena onog vremena. Kada je stigla kod sedam patuljaka, odmah je počela čistiti. Patuljci su prikazani kao neuredni i nesnalažljivi bez žene, ali zato radišni na poslu koji im donosi bogatstvo. Kada je pojela otrovnu jabuku, patuljci su Snjeguljicu položili u stakleni lijes kako bi se i dalje mogla vidjeti njezina ljepota. Na kraju ju spašava princ s kojim se prethodno susrela samo jednom. On poljubi njezino uspravano tijelo kako bi se zadnji put pozdravio s njezinom ljepotom. Taj poljubac bio je presudan kako bi se Snjeguljica probudila. U ovome filmu vidimo stereotip princeze (ljepota je najizraženija i najvažnije obilježje žene, naivna, mlada, dobra, bespomoćna, pristojna, ljupka, obavlja kućanske poslove, jedini izlaz iz teškoga života jest udaja za bogatog princa), princa (bogat, zgodan) i maćeha (stara, opasna, ljubomorna na mladost i ljepotu svoje pokćerke, zločesta, okrutna).

Fantasia (1940.) je u izvornoj inačici prikazivala stereotip Afroamerikanke koja je sluškinja bijelim ženama i brine se o njihovoj ljepoti i kućanstvu. Taj stereotipni prikaz ostvaren je u liku „Sunflower“ ženskog kentaura s pretjerano izraženim, gotovo do karikature, fizičkim osobinama afroameričke žene koja češlja, lašti kopita te rasprostire tepih ispred ženskog kentaura s fizičkim osobinama lijepe bijele žene. Ovo je izrazito problematično kada govorimo o rasizmu i stereotipiziranju na temelju boje kože. Također, promiče stereotip „ružnih“ Afroamerikanaca kao niže rase koja svrhu svoga postojanja ostvaruje služenjem bijelcima.. Scene u kojima se Sunflower prikazuje poslije su cenzurirane i izbačene za DVD inačicu, ali se izvorni video isječki još uvijek mogu pronaći na internetu.

Pepeljuga (1950.) je djevojka koja živi sa svojom maćehom i dvije polusestre. U kući obavlja sve kućanske poslove i radi od jutra do mraka. Bez obzira na to što obavlja teški posao ona pjeva i utjehu pronalazi u svojim prijateljima životinjama. Kada princ objavljuje poziv za bal na kojemu će izabrati svoju buduću suprugu, sve se djevojke iz kraljevstva spremaju kako bi svojom ljepotom zadivile princa. Maćeha zabranjuje Pepeljugi odlazak na bal i priprema svoje dvije kćeri za taj događaj života. Pepeljuga uz pomoć dobre vile odlazi na bal, očara princa te

nestaje u noći. Princ je na kraju pronađe i oženi. U ovome filmu ponovno se javlja stereotip princeze kao model dobre žene. Pepeljuga je prikazana lijepom, krotkom, naivnom, dobrom, ljupkom i pristojnom djevojkom koja jedini izlaz iz svoje nepovoljne situacije pronalazi u princu kojega je, kao i Snjeguljica, vidjela samo jednom u životu. Maćeha je prikazana okrutnom, zlom, ljubomornom ženom u godinama.

Naime, Edita Slunjski (2013) daje novu perspektivu stereotipu maćeha i objašnjava kako, kada se promijeni perspektiva, uviđamo negativan utjecaj stereotipa. Kada maćehu ne bismo smatrali okrutnom, već nemoćnom, uvidjeli bismo da se ona htjela pobrinuti za vlastitu djecu u svijetu u kojemu je ženama bila nametnuta pasivnost i ovisnost o muškarcu te ljepota kao jedini važna odlika prema kojem kriteriju je Pepeljuga predstavljala veliko suparništvo njezinim kćerima. Princ je ponovo prikazan kao zgodan i bogat bez dodatnih važnih karakteristika.

Nadalje, *Petar Pan* (1953.) zanimljiv je dugometražni animirani film čiju radnju nećemo detaljno razmatrati. Za potrebe ovoga rada spomenut ćemo stereotipni prikaz indijanskog naroda prikazanih crvenom bojom kože i glasanjem s popratnim stavljanjem ruke na usta. U filmu je čak bilo postavljeno pitanje: „Što Crvenog čovjeka čini Crvenim?“. To je izuzetno rasistički pogled ondašnjeg vremena kada su takvi stereotipi bili prihvatljivi.

U animiranome filmu *Dama i Skitnica* (1955.) možemo uočiti stereotipiziranje Japanaca preko likova dviju sijamskih maćaka koje su portretirane s izrazito nakošenim očima. Takav portret Japanaca još je izraženiji u filmu *Aristocats* (1970.) u liku Shun Gona, sijamske maćake koja je portretirana isto kao i u filmu *Dama i Skitnica*. U *Aristocatsu* Shun Gon svira klavir sa štapićima za jelo (azijski pribor za jelo) dok pjeva na japanskome jeziku. Ovakav prikaz Japanaca karikaturno je uvredljiv. Autori su u tome prikazu nastojali postići komičan učinak, ali na tako odrađen način postiže se učinak ruganja i zadirkivanja pripadnika japanskog naroda, a ne kvalitetna komedija. U ovome filmu prisutan je i stereotip zavodljivoga Talijana „ženskarosa“ u liku maćake Peppoa. Billy Boss (ili Billy Šef) maćka je ruskoga podrijetla čije je ime stilski obilježeno stereotipom o Rusima mafijašima te izgledom podsjeća na Staljina. Svi ovi prikazi danas se smatraju izuzetno uvredljivima.

Uspavana Ljepotica (1959.) još je jedna stereotipizirana princeza. Već je samo ime opisuje kao lijepu i pasivnu. Aurora je dugo iščekivana kćer kralja i kraljice. Po njezinu rođenju organizirano je slavlje u kojemu građani imaju priliku pokloniti dar princezi. Na slavlje su pozvane tri dobre vile, a zla vila nije. Zla vila se zbog toga uvrijedi i baci kletvu na princezu

koja govori kako će Aurora umrijeti kada se na svoj šesnaesti rođendan ubode na vreteno. Jedna od dobrih vila ublažava kletvu na način da moćima osigurava da princeza neće umrijeti, već zaspati čarobnim snom iz kojega je može probuditi samo poljubac istinske ljubavi. Aurora je do svoje šesnaeste godine odgajana s vilama u kolibi. Jednom je u šumi srela princa u kojega se na prvi pogled zaljubila iako nije znala da je princ. Kletva se ostvarila i brojnim nedaćama i suprotstavljanjima zle vile princ uspijeva doći do Aurore i poljubiti je probudivši tako nju i cijelo kraljevstvo. Ponovo imamo lik prekrasne, naivne princeze u potpunosti neodgovorne za vlastiti život koja se predaje u ruke bogatom princu spasitelju nakon samo jednog poljupca. Ovaj princ također ljubi princezu dok ona spava i to bez njezina pristanka (kao i u Snjeguljici). Dobre vile još su jedan način stereotipiziranja žena jer su se odrekle svoga života na šesnaest godina kako bi se brinule za princezu.

Mala Sirena (1989.) jest prvi animirani film u kojemu princeza nije u potpunosti pasivna. Ovaj film označava svojevrsan početak nove ere princeza zavodnica/buntovnica. Ariela (mala sirena) spasi princa iz brodoloma i usprkos očevoj volji odlazi do morske vještice koja joj, u zamjenu za njezin glas, začara rep i pretvori ga u noge. Budući da ne može govoriti, Ariela mora tijekom nekoliko dana samo svojim izgledom osvojiti princa kako se ne bi pretvorila u morsku pjenu. Unatoč pokušajima morske vještice da se to ne ostvari, Ariela i princ ipak završe zajedno. Ariela je iznimno seksualizirana samo joj školjke pokrivaju gornji dio tijela. Iako je dijelom poduzetna, ponovno joj je jedini cilj u životu udati se. Iznimno je lijepa i pristojna iako s promjenom duha vremena uočavamo i promjene u stereotipiziranju animacije pa tako više žena nije uvijek poslušna, već je dijelom i buntovna. Ariela je također jako mršava s naglašenim uskim strukom. U nekim scenama iz podmorja mogu se uočiti ribe sa stereotipnim afroameričkim svojstvima (npr. pune usne, afroamerički naglasak i kretnje) kako sviraju jazz. Sebastian ima jamajčanski naglasak i pjeva o tome kako je lijepo kad se u životu nema briga, što je stereotip o Jamajčanima opisujući ih kao lijene. U ovome je filmu princeza ta koja prva spašava princa i njegov život, ali u konačnici ipak on predstavlja ekonomska sigurnost.

Film *Ljepotica i zvijer* (1991.) nastavlja poduzetnost princeze Belle, čije se ime doslovno prevodi kao „lijepa“. Ona je u početku filma bila obična djevojka. Princezom postaje nakon udaje. Belle voli knjige, brine se za svoga oca, održava kućanstvo, odupire se zavodničkim pokušajima napuhanog Gastona. Kada je zvijer zarobljava, ona svojom ljepotom, dobrotom i pameću uspijeva promijeniti Zvijer u princa. Na kraju se udaje za njega i živi u njegovu dvorcu. Prikazana je kao lijepa i mršava. Ponovno uočavamo stereotip buntovnice i ljubavnice kao novog ideala žene. Ostale su žene u filmu poprilično seksualizirane s izraženim dekolteom i

prikazane kao djetinjaste. Gaston je stereotip narcisoidnog zavodnika, a fizičkim obilježjima podsjeća na Talijana. Zvijer je prikazana kao lik u razvoju koji prelazi put od agresivnog divljaka do nježnog i zaljubljenog princa. Ljubav više nije utemeljena na ekonomskom statusu, već na međusobnom upoznavanju. U ovome je filmu princeza ta koja prvotno spašava princa (ovoga puta od samoga sebe) te naknadno u njemu pronalazi ekonomsku sigurnost i status.

Aladin (1992.) je animirani film smješten u Saudijskoj Arabiji. Aladin u brojnim pustolovinama i uz pomoć svoje družine pokušava osvojiti princezu Jasminu čemu mu dvorski vezir Jafar pokušava stati na put kako bi on oženio princezu i tako postao sultan. Film prikazuje tamošnju kulturu okrutnom i barbarskom služeći se stereotipnom vlasti (stražari su nemilosrdni čak i prema najsiromašnijima) i siromašnoga naroda (djeca koja prose na ulici jer nemaju kako pošteno zaraditi za kruh, Aladin koji je prozvan „uličnim štakorom“ jer je također dio uličnoga života i prisiljen krasti). Jafar je stereotip zločestoga dvorskog savjetnika. Jasmina je izrazito seksualizirana princeza i ponovljeni stereotip zavodnice/buntovnice. Prkosi svome ocu ne želeći se udati. Tijekom filma svojim tijelom nastoji „omađijati“ Jafara kako bi spasila Aladina. Na kraju se zaruči za Aladina što je izraz njezina buntovništva. Odnosno, kako bi pokazala svoju samostalnost, ne želi se udati za onoga koga joj odredi otac, ali je ipak njezino ispunjenje života u ljubavi s muškarcem kojeg voli, a ne u nekim osobnim ambicijama. Ljubav ni u ovome filmu više nije stereotipizirana kao ekonomski dogovor, već se razvija međusobnim upoznavanjem dva glavna lika tijekom radnje čitavoga filma.

Film *Mulan* (1998.) svojom radnjom prati mladu djevojku Mulan koja odlazi u vojsku kako bi održala čast svoje obitelji jer joj je otac star i bolestan te bi odlazak u vojsku za njega značio smrt. Radnja se odvija u Kini i svi su likovi kineskog podrijetla. Tijekom filma Mulan uči od generala vojske Li Shang i surađuje s njime. Muškarac je ponovo prikazan kao partner. Iako je Mulan ženska junakinja koja je u filmu spasila cijelo carstvo i pokazala kako su djevojke jednako snažne kao i muškarci, i dalje se održava stereotip žene kojoj je na prvom mjestu obiteljski život, a ne vlastite želje. To se pokazuje kada Mulan odbija carev poziv da ostane na dvoru kao savjetnica i odlazi kući svojoj obitelji. Mulan je također lik buntovnice koja ne sluša svoga oca, nego djeluje prema vlastitom nahođenju.

Frozen (2013.) je animirani film koji označava novu eru princeza kojima nije potreban princ - riječ je o stereotipu novog doba. Princeza Elsa glavna je junakinja filma. Ona posjeduje čarobne moći leda koje ne zna kontrolirati. Prikazana je lijepom, samostalnom, neustrašivom, prkosnom. Podanici su je se bojali i htjeli su je protjerati iz carstva. Do kraja filma Elsa uz

pomoć svoje sestre princeze Ane uspijeva naučiti kako kontrolirati svoje moći i zauzima mjesto kraljice u carstvu. Obje su princeze fizički prikazane mršavima, tankog struka i velikih dječjih očiju. Ana je klasičan stereotip naivne princeze od Disneyjevih početaka. Ona je lijepa, pristojna, ljupka. Tijekom filma bila se spremna udati za potpunog stranca kojeg je tek upoznala na balu. Za razliku od klasičnog stereotipa princa, ovaj put se taj stranac pokazuje kao negativac u priči. Na kraju Ana pronalazi prijateljstvo i partnerstvo u liku Kristoffa koji joj pomaže spasiti sestru Elsu. U drugome dijelu filma Ana se udaje za Kristoffa. Ljubav je ponovo prikazana kao progresivna, razvojna sila za razliku od one s Disneyjevih početaka kada je stereotipno bila „na prvi pogled“.

Moana (2016.) je animirani film koji prati istoimenu kćer poglavice stanovnika otoka Motonui. Ona umjesto udaje i preuzimanja vodstva u plemenu odabire slušati zov mora što je vodi k ispunjenju njezine sudbine da spasi čitav svijet. Ona je još jedan primjer samostalne žene kojoj nije potreban muškarac da bi ispunila vlastite ambicije. Također, prkosi svome ocu. Ponovno možemo vidjeti primjer kvalitetnog muško-ženskog partnerstva prikazanog prijateljstvom Moane i Maoia. Maoi je lik koji Moani pomaže spasiti svijet. Maoi je izrazito mišićav i stereotipno prikazan kao tvrdoglav i arogantan muškarac.

Film *Encanto* (2021.) prati priču o obitelji iz Kolumbije čiji članovi imaju magične moći. Obiteljsko podrijetlo prikazano je stereotipno pomoću naglasaka i kretnji. Djevojka Mirabel novi je korak u Disneyjevoj animaciji. Ona nije princeza. Jedina od cijele obitelji ne posjeduje čarobne moći. Samo posebnosti svoga karaktera uspijeva vratiti harmoniju uništenoj obitelji i ujediniti ih. Možda je to novi oblik stereotipnog lika koji se pojavljuje. U cijelome filmu ne naglašavaju se posebno rodne uloge. Podjednak je prikaz muškaraca i žena, a nakon glavne junakinje idući važan karakter za obrat priče upravo je muškarac Bruno. Bruno je prikazan na potpuno drugačiji način od stereotipa „mačo“ muškarca. On je nježan i emotivan, a fizički slabašan. *Encanto*, za razliku od animiranog filma *Izbavitelji* animacijske kuće *Pixar* šalje poruku kako za sretan život nisu potrebne magične moći, već se sreća ostvaruje u tome da prihvatimo ono što jesmo i što su drugi oko nas te na takav način u međusobnom prihvaćanju i obmani živimo „običan“ život ispunjen ljubavlju i srećom u jednostavnosti.

Ovom kratkom analizom Disney animacija mogli smo uočiti napredak društva. Od stereotipiziranja žene kao kućanice čije su najveće vrline ljepota, ljupkost, pristojnost i radišnost preko buntovnice/ljubavnice koja svoje kvalitete odražava razumom, buntom i seksualnošću do žene koja nema potrebu za muškarcem kao ispunjenjem životne svrhe, već

sama odlučuje o tome što želi biti i kako želi voditi vlastiti život. Od rasističkih prikaza Afroamerikanaca kao niže rase, Indijanaca kao nekih „crvenokožaca“, Kineza i Japanaca kao „kosookih sa štapićima“ i drugih neprimjerenih prikaza rasa koje nisu bijele kože do današnje Disneyjeve cenzure, izbacivanja neprimjerenih scena i javnih upozorenja prije projiciranja filmova koji bi mogli biti uvredljivi za određene nacije. Prikaz ljubavi također je prešao svoj put od stereotipnog ekonomskog odnosa u kojem muškarac ima glavnu riječ jer nosi ekonomski status preko međusobnog partnerstva temeljenog na privlačnosti i upoznavanju do toga da ljubav nije stavljena u središte radnje, već su tu ulogu preuzele osobnosti likova i njihovo poboljšanje. vrhunac čega možemo vidjeti u animiranome filmu *Encanto* (2021.).

4.3. *DreamWorks Animation*

Loši Momci (2022.) dugometražni je animirani film koji svojom radnjom odlično obrađuje temu stereotipa i zanimljivim pristupom šalje poruku o tome kako su i zašto oni loši. Radnja filma prati više glavnih likova. Banda pod nazivom „Loši Momci“ sastoji se od pet članova: vuka, pirane, morskog psa, zmije i paučice. Ti su likovi zbog svoga vanjskoga izgleda cijeli život bili stereotipizirani kao podmukli i zli. Gdje god su pošli, ostale životinje i ljudi su ih se bojali. Zbog takvog pristupa oni su odlučili da im je suđeno biti zli te su osnovali zajedničku bandu društvenih prognanika koja je krala sve banke u gradu i bila strah i trepet svih građana. Jednoga dana pao je meteor na grad te je dobar hrčak uočio kako je meteor u obliku srca i kako uvijek postoji nešto dobro u lošem. Za podizanje morala u teškim vremenima osvojio je titulu najboljeg građanina. Kada je policija uspjela uloviti Loše Momke, vuk je svojim lukavstvom nagovorio gradonačelnicu lisicu da im da drugu priliku da postanu dobri. Hrčak im je pomagao u tome. Na kraju se ispostavilo kako je hrčak zapravo negativac i veliki um iza zla plana. Također, otkrilo se kako je dobra gradonačelnica lisica jednom bila opasni kriminalac sve dok nije odlučila kako ne želi da joj mišljenja drugih određuju sudbinu i postala dobra. Do kraja filma *Loši se momci* okrenu dobrom i spase cijeli grad od hrčka i njegova zla plana. U ovome animiranome filmu možemo vidjeti utjecaj „samoispunjavajućeg proročanstva“ o kojemu smo govorili u poglavlju o stereotipima. Naime, svi su od Loših Momaka očekivali da budu strašni i opasni te su se zbog svojih očekivanja odnosili prema njima kao strašnima i opasnima zbog čega su oni to i postali jer nisu vidjeli drugog rješenja u svijetu koji ih je od rođenja osudio na otpadništvo temeljem njihovih vanjskih obilježja. Na primjeru lisice vidi se aktivno suprotstavljanje stereotipima i odbacivanje toga proročanstva. Hrčak je pak primjer kako ljudi, za čije vanjske karakteristike smatramo da nemaju negativne konotacije, mogu biti zli. Odnosno, u cijelome se animiranome filmu ostvaruje stara narodna mudrost „Ne sudi knjigu po koricama“.

Zaključak

U ovome radu pojašnjeni su pojmovi predrasuda, stereotipa i diskriminacije na primjerima animiranih filmova za djecu. Početna se hipoteza o postojanju stereotipa u dječjim animiranim filmovima djelomično potvrdila. Iako se pokazalo kako su u animiranim filmovima prisutni brojni stereotipi, također su prikazana nastojanja modernih autora da uklone i suprotstave se stereotipizaciji likova u animiranim filmovima.

Mediji su jedni od posrednika u komunikaciji te kao takvi prenose stavove i ideje. Knjige su jedna od starijih vrsta medija, a bajke djeci jedna od omiljenijih književnih vrsta. Likovi u bajkama često su stereotipizirani. Mnogi animirani filmovi temelje svoju radnju na bajkama te djeci, koja u ranim godinama teško ili nikako ne razlikuju sadržaje na ekranu od onih u stvarnosti, pružaju modele ponašanja koji utječu na njihovu socijalizaciju i učenje. Tijekom povijesti ti su likovi velike bili stereotipizirani na razne načine: žene kao „kućanice“, muškarci kao „ekonomski spas“, Talijani kao „ženskaroshi“, Afroamerikanci kao „ružna inferiornija rasa“ i sl. te na takav način stereotipna razmišljanja prenosili na djecu koja su ih gledala. Danas u animiranim filmovima poput *Encanto* (2022.) i *Loši momci* (2022.) može se uočiti promjena u prikazivanju likova te se zapaža i izbjegavanje stereotipizacije.

Da bismo uklonili stereotipe, potrebno je vršiti introspekciju i samorefleksiju kako bismo značenje mogli pridavati kontekstu situacije, a ne karakteru te na pojedinca gledati kao na jedinku, a ne predstavnika cijele skupine ljudi koji su „svi isti“. Kada izmijenimo i uklonimo vlastite stereotipe, takav nov, inkluzivan stav možemo prenositi djeci. U tome nam mogu pomoći mediji animiranim filmovima uz uvjet da poruku koju šaljemo promijenimo u inkluzivnu i nestereotipiziranu.

Odgajatelji i roditelji najviše utječu na intenzitet i način utjecaja medija na dijete. Stoga je potrebno da oni budu medijski obrazovni i pismeni kako bi mogli ciljano odabirati medijske sadržaje koje nude djeci i kod njih razvijati kritičko mišljenje.

Literatura

- Andersen, H. C. (2005). *Bajke*. Sarajevo: Narodna biblioteka "Dositelj Obradović" Novi Pazar. Dohvaćeno iz <http://biblioteka-np.org.rs/wp-content/uploads/2020/03/andersenove-bajke.pdf> Pristupljeno 26. lipnja 2022.
- Aronson, E., Wilson, T. D. i Akert, R. M. (2005). *Socijalna psihologija*. Zagreb: MATE d.o.o.
- Erjavec, K. (2005). Odgoj za medije: od koncepta do školske prakse. U N. Zgrabljic Rotar, *Medijska pismenost i civilno društvo* (str. 77-107). Sarajevo: Mediacentar Sarajevo.
- Grimm, J., i Grimm, W. *elektire*. Dohvaćeno iz [elektire.skole.hr: http://os-odra-zg.skole.hr/upload/os-odra-zg/images/static3/788/File/braca-grimm_bajke.pdf](http://os-odra-zg.skole.hr/upload/os-odra-zg/images/static3/788/File/braca-grimm_bajke.pdf) Pristupljeno 26. lipnja 2022.
- Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=58036>>. Pristupljeno 12. 7. 2022
- Kuterovac Jagodić, G., Štulhofer, A., i Lebedina Manzoni, M. (2016). *Preporuke za zaštitu djece i sigurno korištenje elektroničkih medija*. Zagreb: Agencija za elektroničke medije.
- Majdenić, V. (2019). *Mediji, tekst, kultura*. Zagreb: Naklada Ljevak.
- Marušić, J. (2004). *Alkemija animiranog filma*. Zagreb: MEANDAR.
- Peterlić, A. (2000). *Osnove teorije filma*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Pintarić, A. (1999). *Bajke: pregled i interpretacije*. Osijek: Matica hrvatska Osijek.
- Slunjski, E. (2013). *Kako djetetu pomoći da (p)ostane tolerantno (razumije i prihvaća različitosti)*. Zagreb: Element.
- Tomljenović, R., Ilej, M., i Banda, G. (2018). *Djeca i mediji: knjižica za roditelje i skrbnike*. Zagreb: Agencija za elektroničke medije.
- Vidović-Schreiber, T.T. (2015). Kompetencije odgajatelja predškolske djece u području scenske i medijske pismenosti U I. Hicela i B. Mendeš, *Kompetencije suvremenog odgajatelja – izazov za promjene* (str. 175-189). Split: Filozofski fakultet u Splitu
- Vidović Schreiber, T. (2015). Tradicijska kazivanja i scenski izraz djece predškolske dobi. *Školski vjesnik*, 64 (3), 504-517. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/15138>
- Visković, I. i Višnjić Jevitić, A. (2017). Izloženost djece rane i predškolske dobi medijima. U B. Mendeš, & T. T. Vidović Schreiber, *Dijete, knjiga i novi mediji* (str. 31-45). Split-Zagreb: Filozofski fakultet u Splitu.

Žganjer, D. (18. kolovoz 2011). *Šibenik News*. Dohvaćeno iz mok.hr: <https://mok.hr/vijesti/item/8570-pauletic-pokrenuo-bojkot-nasilnoj-kajkavizaciji-u-crticima>
Pristupljeno 30. lipnja 2022.

Živković, I. (2015). *Temeljni koncepti socijalne psihologije*. Zaprešić: Veleučilište Baltazar.

Izvori

Algar, J. (Režiser). (1940). *Fantasia* [Film].

Bird, B. (Režiser). (2004). *The Incredibles* [Film].

Clements, R. i Musker, J. (Režiseri). (1989). *The Little Mermaid* [Film].

Clements, R. i Musker, J. (Režiseri). (1992). *Aladdin* [Film].

Condon, B. (Režiser). (1991). *Beauty and the Beast* [Film].

Cook, B. i Bancroft, T. (Režiseri). (1998). *Mulan* [Film].

Hand, D. (Režiser). (1937). *Snow White* [Film].

Howard, B. i Bush, J. (Režiseri). (2021). *Encanto* [Film].

Lee, J. i Buck, C. (Režiseri). (2013). *Frozen* [Film].

Luske, H., Jackson, W. i Geronimi, C. (Režiseri). (1950). *Cinderella* [Film].

Luske, H., Jackson, W. i Geronimi, C. (Režiseri). (1953). *Peter Pan* [Film].

Luske, H., Jackson, W. i Geronimi, C. (Režiseri). (1955). *Lady and the Tramp* [Film].

Perifel, P. (Režiser). (2022). *The Bad Guys* [Film].

Reitherman, W. (Režiser). (1970). *The Aristocats* [Film].

Reitherman, W., Geronimi, C., Larson, E. i Clark, L. (Režiseri). (1959). *Sleeping Beauty*
[Film].

Sažetak

Predrasude, stereotipi i diskriminacija svijet čine netolerantnim mjestom. Mediji su jedni od posrednika u komunikaciji pa tako i u prenošenju vrijednosti. Animirani film djetetu je jedna od privlačnijih vrsta medija, a svoje nadahnuće često pronalazi u bajci. Cilj je ovoga rada objasniti koju ulogu imaju mediji u djetetovu životu te uputiti na postojanje stereotipa u animiranim filmovima. Analizom različitih stereotipa u odabranim popularnim dječjim animiranim filmovima, istaknut će se važnost obrazovanja odgojitelja na području medijske kulture. U tom kontekstu potrebno je odabirati filmove s manje stereotipnih sadržaja, a koji će upućivati na prave moralne vrijednosti što je u konačnici i cilj svake umjetnosti.

Ključne riječi: predrasude, stereotipi, diskriminacija, mediji, animirani film

Abstract

Prejudice, stereotypes, and discrimination make the world an intolerable place. Media act as an intermediary in communication, and thus partake in the proliferation of values. Animated movies are one of the most favourable types of media amongst the children and they often draw inspiration from fairy tales. The aim of this paper is to explain the role of media in children's life and highlight the presence of stereotypes in animated movies. The importance of educating preschool teachers on media culture will be highlighted by means analysis of different stereotypes in popular animated movies. With that in mind, it is important to select those movies with less stereotyping content, and which shall thus promote true moral values, which is, after all, the purpose of the all art.

Keywords: prejudice, stereotypes, discrimination, media, animated movies

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Ana Juras, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja odgajatelj predškolske djece, izjavljujem da je ovaj završni/diplomski rad rezultat isključivo mojega rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i literatura. Izjavljujem da ni jedan dio završnoga/diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, stoga ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnoga/diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 11. srpnja 2022.

Potpis

Ana J

**IZJAVA O POHRANI ZAVRŠNOGA/DIPLOMSKOGA RADA (PODCRTAJTE
ODGOVARAJUĆE) U DIGITALNI REPOZITORIJ FILOZOFSKOGA FAKULTETA
U SPLITU**

Student/Studentica: Ana Juras

Naslov rada: Stereotipi u animiranim filmovima za djecu

Znanstveno područje: Humanisti ke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Vrsta rada: Završni rad

Mentor/Mentorica rada (akad. stupanj i zvanje, ime i prezime): doc.dr.sc. Tea-Tereza Vidovi
Schreiber

Sumentor/Sumentorica rada (akad. stupanj i zvanje, ime i prezime):

Članovi Povjerenstva (akad. stupanj i zvanje, ime i prezime): izv.prof. dr.sc. Vlaho Kova evi

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanoga završnoga/diplomskoga rada (zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice potpuno odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude:

a) u otvorenom pristupu

b) dostupan studentima i djelatnicima FFST-a

c) dostupan široj javnosti, ali nakon proteka 6 mjeseci / 12 mjeseci / 24 mjeseca (zaokružite odgovarajući broj mjeseci).

(zaokružite odgovarajuće)

U slučaju potrebe (dodatnoga) ograničavanja pristupa Vašemu ocjenskomu radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnomu tijelu u ustanovi.

Mjesto, nadnevak: Split, 11. srpnja 2022.

Potpis studenta/studentice:

Ana J